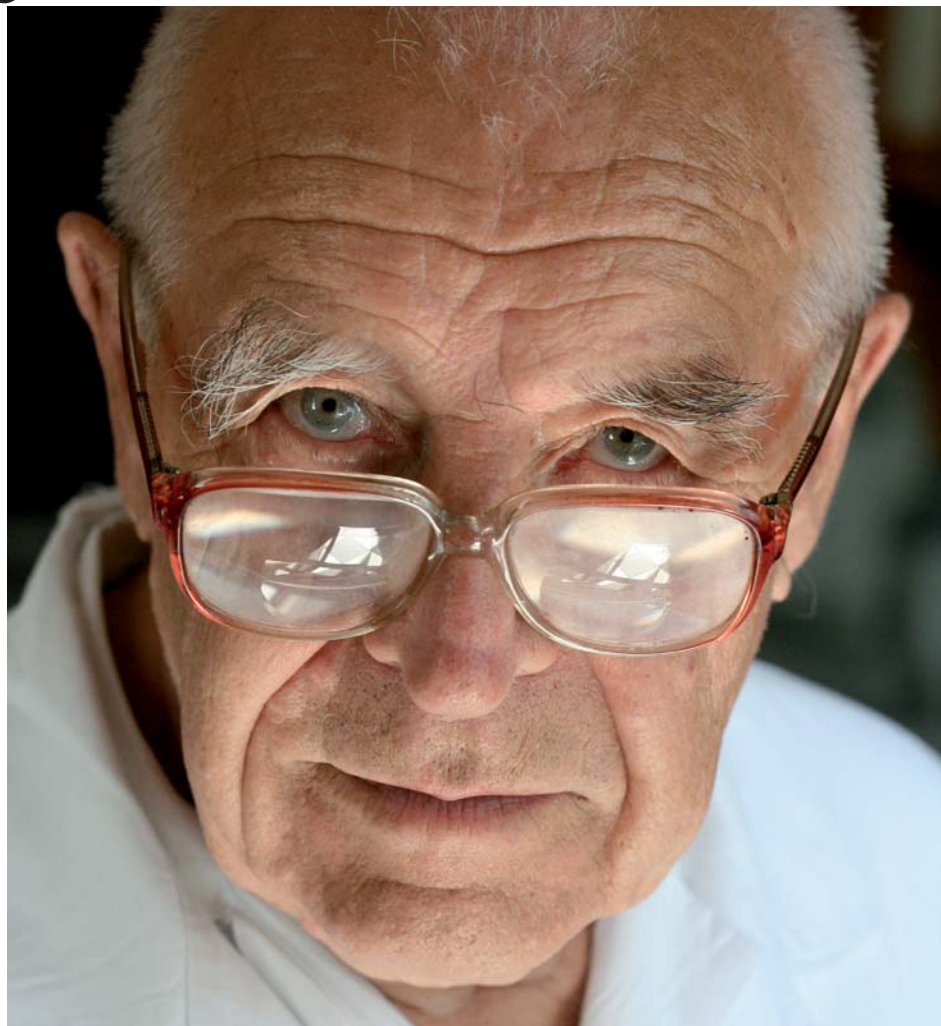

Pražský porodník

Tvrzení, že je porodnictví radostný obor, označuje **prof. MUDr. Antonín Doležal, DrSc.** za nesmysl. Výsledky jsou sice krásné, ale prožitky u toho nemusejí být zrovna nejlepší. Ví, o čem mluví, za celou svoji profesionální kariéru má na kontě desetitisíce porodů. A jak říká, čím byl zkušenější, tím víc se bál, vždyť jde o přírodní proces, u všech savců vystavený vysokému nebezpečí. Porodník se řekne latinsky obstetrix, sloveso obstaré znamená zabraňovat něčemu. „Zabraňovat průšvihů,“ zdůrazňuje profesor Doležal. „Když se vám začne dusit dítě, nejde o tom žádná informace k matce. Dítě je heterotransplantát, žije si uvnitř, nastaví si matku, na co chce. Představa jednoty matky a dítěte je hezká, ale neplatí. Proto je porodníková přítomnost tak důležitá.“

Profesor ženského lékařství na 1. lékařské fakultě Karlovy univerzity Antonín Doležal se narodil před osmdesáti lety, 20. ledna 1929 v Praze. Tatínek byl legionář, překladatel z ruštiny a z dalších slovanských jazyků, zabýval se i takovými jemnostmi, jako je průnik tatarských a mongolských slov do ruštiny. Tady ně-

kde určitě leží grunt Doležalova jazykozpyteckého zájmu, který vyústil v knížky *Lékařský slang a úsloví* a *Zakázaná slova* aneb (ne)pikantní jazykověda.

Od maminky Marie, sochařky, která měla ateliér v Kamenické škole v Hořicích, zas pocházejí jiné dárky. Zdědil něco z jejího nadání a citění, výtvarnému

umění rozumí a trochu se jím zabývá – dřevorezbu, olejomalbou i sochařinou.

Zamazat se, nevěřit jen slovům

Na medicínu přišel Antonín Doležal v roce 1948. Ale studoval ji, jak říká, od svých dvanácti let. Tenkrát se s Vaškem Jiráskem, vnukem spisovatele Aloise, rozhodli, že až budou velcí, stanou se lékaři. Opatřili si mikroskopy a Herčíkovu knihu Mladý biolog nabitou pokusy. Většinu z nich provedli. „Tím se člověk naučí zamazat se, sáhnout si na to! Nevěřit jen slovům. Je rozdíl mezi tím číst o tom, že se něco rozpouští kyselinou solnou, a vzít škeblí a tu kyselinu na ni nalít. Pak na to nalít kyselinu sírovou a koukat se, jak se to zas srazí.“

Čert ho může vzít, když slyší, jak někteří lidé, místo aby se styděli, že neznají přírodní vědy, se tím ještě chlubí. Když soudobí postmodernisté řeknou, ale ono je to třeba úplně jinak, přitom neznají Newtonovy zákony, mluví o Einsteinovi, o průniku časoprostorem, a nemají ve skutečnosti potuchy o ničem.

Ze své oblíbené fyziky maturoval na gymnáziu na Lobkovickém náměstí v Praze na Vinohradech. Měli dobrého fyzikáře, taky dobrého učitele biologie, profesora Vojtěcha Fettera, pozdějšího šéfa Antropologického ústavu. S tímto ústavem Antonín Doležal později spolupracoval.

Měl i svého mecenáše – básníka Kamila Holého, generála československé armády, cestovatele, spisovatele, volno-myšlenkáře, zednáře. Daroval mladému Doležalovi všechny svoje biologické knihy včetně aventinského rostlinopisu. Lidskou lebku dostal od ilustrátora a karikaturisty Jiřího Wintera-Neprazy.

Svět se mu otevíral. Původně se chtěl dát na mikrobiologii, ale tam bylo obsazeno. K porodnictví se dostával až postupně. Antonínova babička Anna Vrátná byla akušerka (výraz pochází z francouzského couche, accoucher, což znamená slehnoutí; u nás se používal po 1. světové

... a spisovatel

Pierre de la Ravel, pařížský porodník, tak se jmenuje román profesora Antonína Doležala. Je situován do Francie v 18. století, kdy se porodnictví začalo stávat vědou. Přinášíme úryvek.

Po složení poslední zkoušky měl Pierre pocit velkého ulehčení. Dostal placené místo v Hôtel Dieu a začala jeho praxe. Rozhodl se, že po vzoru starých porodníků si bude denně zapisovat své poznatky a pak je vydávat. Předsevzetí jsou krásná, ale skutečnost byla poněkud jiná. V době, kdy měl případ ještě v čerstvé paměti, se musel mnohdy bezprostředně věnovat dalšímu, byl vyčerpaný probdělými nocemi, domů přicházel za tmy a nechtělo se mu psát při špatném světle svíček, při němž mu slzely oči.

Jednoho dne v pozdních odpoledních hodinách byl akušérkou zavolán k paní Simonardové. Šestadvacetiletá manželka zámečnicka byla těhotná již potřetí. Žena byla malé postavy, se zřetelnými znaky křivice na pánvi a s vpadlým hrudníkem. Přípravné bolesti otevírající proběhly vždy rychle, při vstupu hlavičky však nastávaly potíže. Vchod pánevní byl zúžený asi na tři couly, hlavička naléhala, ale neměla nikdy tendenci do pánve vstoupit, a tak končily prvé dva porody úmrtím plodu. Při třetím porodu se porodník pokusil na ještě nevstoupilou hlavičku nasadit Levretovy kleště, což se mu zdařilo. Když pak prováděl velmi obtížnou trakci, vybavil zcela bezvládné dítě, hlava měla hluboké otisky kleští, kosti byly viditelně podsunuté pod sebe, pod okosticí byly velké krevní podlitiny. Plod se mu nepodařilo vzkřísit, a sama rodička utrpěla velká poranění. Při pitvě plodu zjistili zlomeniny temenních kostí a rozsáhlá krvácení do mozkových komor.

Žena otěhotněla již za dva měsíce po porodu a ze strachu se u Pierra hlásila, jakmile cítila první pohyby. Zjistil, že děložní dno sahá tři prsty nad pupek, což neodpovídalo možné délce těhotenství. Pojal podezření na dvojčata. Za čas se mu podařilo jednu hlavičku nalézt při vyšetřování vnitřním, současně druhou hlavičku vyhmatal zevně až v děložním fundu. Pozval ke konzultaci chirurgy Coutoulyho a Duboise, oba zkušené porodníky. Tíha odpovědnosti byla veliká, věděli, co vše se může stát. Zatímco pro otce a příbuzné byl porod dvojčat záležitostí radostnou, u porodníků budil obavy... ■ ANTONÍN DOLEŽAL: PIERRE DE LA RAVEL, PAŘÍŽSKÝ PORODNÍK. VYDALO NAKL. GALÉN, 2003.

válce, ale neujal se, i když profesor Doležalovi se moc líbí). Nicméně to, že byla babička akušérkou, prý na jeho pozdější volbu povolání nemělo sebemenší vliv.

Babička se narodila v roce 1871, její pohnutý osud zmiňuje Doležal ve své knížce *Od babictví k porodnictví*.

Od fyziologie k porodnictví

Od prvního ročníku medicíny dělal demonstrátora na fyziologii. Pak pracoval v dětské pitevně patologické anatomie. Už v posledním ročníku studia vedl fyziologickou laboratoř v Ústavu pro péči o matku a dítě v pražském Podolí.

Ještě na medicíně vedl první porod. Jednou na sále v porodnici u Apolináře mu za zády stál tehdejší významný porodník profesor Josef Lukáš. „Koukal, co a jak dělám, já se potom otočil a on mi řekl: Ty musíš dělat porodnictví. Zeptal jsem se proč. A on opáčil: Protože se na to hodíš.“

Ve svém čtivém a zasvěceném románu *Pierre de la Ravel*, pařížský porodník

změnilo porodnictví? „Nastoupily nové vyšetřovací metody, porodník má mnohem víc informací. Základní změnou je možnost monitorování, tedy zaznamenávání frekvence srdeční a záznamy děložní činnosti. Ohromný pokrok, jedna z revolucí!“

Zavedení ultrazvuku hodnotí profesor Doležal jako krok k demokratizaci oboru, protože předtím musel porodník léta cvičit, než zjistil, kolik je v břiše dětí a v jaké poloze, musel je umět vyhmatat. Když byl někdo hodně pilný, naučil se to zhruba za osm let. Monitorování a ultrazvuk učinily obor mnohem bezpečnějším. K tomu je ještě třeba přičíst pokrok v endokrinologii a v biochemii.

Názory, že technika zbavuje lékaře přímého kontaktu s nemocným, považuje za nesmyslné. Dobrý porodník přece u rodičky sleduje každou vteřinu, ví, jak situace vypadá, tedy pokud si k ní sedne. Přitom může dát ženě ruku na břicho, zjišťovat její pulz, mluvit s ní a zároveň se pořád dívat na monitor, sledovat, co se

dívá. Když se stav na hrázi nereparuje, vzniknou později vážné problémy.

Antonín Doležal patřil k velmi vyhledávaným porodníkům, i když tohle tvrzení odmítá s tím, že prostě byl vedoucí porodního sálu. Ale umělkyně a sportovkyně a další známé osobnosti k němu rodit chodily. Snad proto, že měl onu „vysezenou“ zkušenost, protože všechno naučit nejde.

S vyučováním začal, jak už bylo řečeno, na lékařské fakultě na fyziologii jako demonstrátor. Dnes má ještě stále na fyziologii přednášky o hypnóze. Už přes padesát let. Pak měl také řadu posluchačů na antropologii na Přírodovědecké fakultě, kde založil předmět antropologie mateřství. Jako učitel si vysloužil několik medailí, nejvíc si cení medaile Hrdličkovy. Po listopadu 1989 učil i na filozofické fakultě, na politologii, přednášel předmět biologie a politika. Vždycky usiloval o interdisciplinární spolupráci, pořád je přesvědčen o významu vzájemné informovanosti z různých oborů.

Vyhledávaný porodník, *velkolepý řečník*, nadšený spisovatel...

popisuje Antonín Doležal silné emoce, které Ravel pocítil, když byl u svých prvních porodů. Ovšem, jak zdůrazňuje autor, v životě na dojetí není příliš čas, porodník se musí především starat, aby všechno dobře dopadlo.

Po léta sbírá porodnické nástroje, už má velkou kolekci – od 18. století po dnešek. Včetně unikátního kompletního souboru na vyšetřování vnitřních rozměrů pánve.

Posadit se u rodičky

Místa svého mládí – Hořicko v Podkrkonoší – nenavštěvuje. Všechny stromy, co znal, zmizely. Raději jezdí do chaty v Krhanicích u Sázavy a hraje tam na heligonku. Krajina se tedy za ta dlouhá léta důkladně proměnila, jak se za jeho éry

děje. Není to kontakt nějakého šamana, ale člověka, který něčemu rozumí. Jeden Doležalův kolega, původem ze Súdánu, si stěžoval na noční bdění u porodů. Říkával mu: Tonyček, to porodnictví není zdravé povolání. „Já si také myslím, že to není nijak zvlášť zdravé, ale zase to neškodí. A dělal jsem to celý život, nikdy jsem od porodů neodcházel.“

K otázce domácích porodů cituje úsloví, že tele se nelekne ani lva. Když je někdo nevědomý a chce rodit doma před dětmi a za pomoci svého muže... Kdykoli se ale může něco stát. Rodit doma je nezodpovědné vůči těm, kteří přicházejí na svět, vždyť každého neuronu, který při porodu kvůli nedostatku kyslíku zajde, je přece škoda. Zároveň jde i o budoucnost rodičky, lidé dnes žijí mnohem déle než

Nyní má úvazek na Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy a na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně.

Řečník je velkolepý, jeho dramatické přednášky o dalším celoživotním hobby, totiž o historii porodnictví, patří k zážitkům i v soudobých pražských salonech. Dámy se ho pak vyptávají, stejně jako se ptaly v románu *Pierre de la Ravela*. „Říkájí vám ještě něco ženy?“ Antonín Doležal toho ví o základních lidských věcech mnoho. Vtělil to i do svého scénáře k filmu *Věry Chytilové Hra o jablko*.

„Ještě nemůžu umřít, mám několik projektů před sebou. Člověk by měl mít vždycky víc ohníčků,“ říká a vypráví o sci-fi, kterou právě píše. Odehrává se v roce 2207 a vystupují v ní létající a mluvící slepice, které zaplaví celý svět. ■